

Вікторія Небрат¹

ЛІДЕР ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ЗЛАМІ ЕПОХ (до 95-річчя від народження І.І. Лукінова)

У ювілейній статті представлено творчий та організаційний внесок академіка І. Лукінова у розвиток української економічної науки. Визначено напрями досліджень вченого у радянський період. Обґрунтовано значення новаторських ідей І. Лукінова для подолання негативних тенденцій у функціонуванні планово-централізованої економіки. Розкрито наукову позицію вченого щодо обґрунтування стратегії ринкових перетворень та соціально-економічного розвитку України в добу державної незалежності.

Ключові слова: І. Лукінов, історія економічної науки, НАН України, економічні реформи, стратегія суспільних перетворень

Цьогоріч виповнюється 95 років від народження академіка АН УРСР / НАН України, директора Інституту економіки АН УРСР / НАН України (1976–2003), почесного директора Об'єднаного інституту економіки НАН України (2003–2004), академіка-секретаря відділення економіки АН УРСР / НАН України (1976–1980 і 1993–1998 рр.), віце-президента АН УРСР / НАН України (1979–1993) і голови Секції суспільних наук, видатного вченого-економіста та організатора науки – Івана Іларіоновича Лукінова (1927–2004).

Від перших кроків у науці він заявив про себе як дослідник найактуальніших та суспільно значущих проблем, від вирішення яких залежить розвиток і конкурентоспроможність економіки, а головне – добробут людей. Праці І.І. Лукінова, що вийшли друком у 1950-х – 1960-х роках, присвячені пошуку шляхів підвищення продуктивності праці у сільському господарстві та механізмів оптимізації державного управління аграрною сферою². Економіка сільського господарства та, зокрема, розроблення економічних інструментів стимулювання ефективності сільськогосподарських підприємств, забезпечення агропромислової інтеграції – ці напрями залишалися пріоритетними для вченого-економіста впродовж усього життя.

¹ **Небрат, Вікторія Василівна** – д-р екон. наук, ст. наук. співр., завідувач відділу економічної історії, ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України" (вул. П. Мирного, 26, Київ, 01011, Україна), ORCID: 0000-0002-5419-3181, e-mail: Nebrat@nas.gov.ua

² Пути повышения производительности труда в сельском хозяйстве. Москва: Сельхозгиз, 1958. 107 с.; Ценообразование и рентабельность производства сельскохозяйственных продуктов / И.И. Лукинов и др. Москва: Колос, 1964. 423 с.

Особливе місце в науковому доробку І.І. Лукінова займають питання узгодження інтересів і стимулів економічної діяльності, місця товарно-грошових відносин у централізовано-плановій системі. В рамках економічної дискусії початку 1960-х років із питань господарського механізму³, у працях І.І. Лукінова висвітлювалися теоретичні та науково-прикладні аспекти процесу денатуралізації відносин між державою та колгоспами, використання товарно-грошових відносин і фінансових важелів у розвитку аграрного виробництва, підвищення соціально-економічної ефективності АПК, вдосконалення цінового механізму управління економічним розвитком та інші важливі проблеми функціонування господарської системи⁴.

Постать ученого є знаковою в історії української академічної науки, зокрема, в організації та розвитку економічних досліджень. Коли у другій половині 1970-х років, відповідно до постанови Президії АН УРСР від 15.07.1976 № 254, було створене Відділення економіки у складі АН УРСР, його очолив академік Іван Іларіонович Лукінов. Згідно з постановою, до складу Відділення увійшли академіки О.М. Алімов, П.І. Багрій, І.І. Лукінов, М.М. Паламарчук, С.М. Ямпольський, а також члени-кореспонденти П.І. Верба, О.С. Короїд, В.К. Мамутов, М.Т. Мелешкін, О.О. Нестеренко, П.О. Хромов, М.Г. Чумаченко, А.А. Чухно. На Відділення економіки було покладено науково-методичне керівництво Інститутом економіки, його Львівським, Одеським та Харківським відділеннями, Інститутом економіки промисловості, його Ворошиловградським філіалом та Дніпропетровським відділом, Радою по вивченню продуктивних сил УРСР⁵. З метою поглиблення спеціалізації наукових досліджень за сприяння І.І. Лукінова переважно на базі наукових підрозділів Інституту економіки було організовано нові наукові установи: Інститут світової економіки і міжнародних відносин (1978 р.), Інститут економічного прогнозування (1997 р.). На самостійні інститути були перетворені також Львівське та Одеське відділення Інституту економіки.

За час роботи академіка І.І. Лукінова на посаді директора Інституту економіки (1976–2003 рр.) останній перетворився на великий науковий центр, провідну наукову установу України з економічної теорії та ключових проблем народного господарства. Співробітники інституту, яким пощастило працювати під керівництвом І.І. Лукінова, завжди відзначали його уважність і толерантність, доброзичливість і повагу до наукової позиції колег. Разом із тим

³ Небрат В.В. Історія Академії: втрати і здобутки економічної науки в добу тоталітаризму. *Історія народного господарства та економічної думки України*. 2018. Вип. 51. С. 46. <https://doi.org/10.15407/ingedu2018.51.032>

⁴ Лукінов Іван Іларіонович (1927–2004): біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1954–2004 роки. До 80-річчя від дня народж. / УААН, ДНСГБ, Ін-т тваринництва центр. р-нів; уклад. В.В. Юрчишин, Л.С. Боденчук, Т.В. Лукінова; наук. ред. В.А. Вергунов; авт. вступ. ст. М.В. Зубець. Київ: Аграр. наука, 2007. 189 с.

⁵ Лібанова Е.М. Відділення економіки Національної Академії Наук України. *Вісник НАН України*. 2013. № 11. С. 97–98.

він не сприймав необґрунтованих і неперевіраних положень, ревно слідкував за дотриманням академічної доброчесності та достовірності наукових результатів.

Організаторський талант І.І. Лукінова був спрямований на розгортання академічних досліджень у напрямі наукового обґрунтування шляхів і засобів удосконалення механізму господарювання. На основі ґрунтовного аналізу суперечливих процесів структурних змін та факторів, що визначають формування витрат і рентабельності сільськогосподарського виробництва, І.І. Лукінов у фундаментальному дослідженні "Відтворення і ціни" (1977) аргументував необхідність більш ефективного використання цінового механізму як альтернативи бюджетно-розподільчим інструментам управління процесом суспільного відтворення⁶. Вчений актуалізував розроблення проблематики форм реалізації власності в умовах позаринкової моделі економіки, зокрема, рентних відносин, розподілу, ціноутворення в системі відтворювальних процесів, дії закону вартості, еквівалентності обміну, обчислення та аналізу ефективності виробництва, визначення величини чистого доходу та оптимальної рентабельності. Академік Лукінов обґрунтовував доцільність і конкретні шляхи органічної ув'язки та оптимізації в плановому управлінні цінових і фінансово-кредитних важелів. Визнанням значущості та новаторського характеру ідей вченого, відображених у роботах з аграрної економіки, стало присудження І.І. Лукінову в 1979 р. Державної премії УРСР у галузі науки і техніки.

У багатьох напрямах економічних досліджень І.І. Лукінов випереджав свій час. Його науковий світогляд і глибоке розуміння змісту економічних процесів не могли "вміститися" в рамки офіційної теорії соціалістичного господарства. Зокрема, це стосується визначення ролі цінового механізму в забезпеченні збалансованості суспільного відтворення та економічного зростання, трактування сутності та форм аграрних відносин і земельної ренти, оптимізації галузевої та територіально-виробничої структури економіки. Зародження нових підходів до управління економікою також нерозривно пов'язане з ідеями та науково-організаційною діяльністю І.І. Лукінова. Пошук шляхів вдосконалення господарського механізму для забезпечення економічного зростання знайшло втілення у становленні та розвитку економіко-математичного моделювання та прогнозування. З кінця 1960-х років паралельно з розробкою економіко-математичних моделей для рівня підприємства і галузі в Інституті економіки з ініціативи В.І. Голикова було розпочато дослідження на рівні народного господарства України як союзної республіки. Розвиток теорії та методології застосування економіко-математичних методів включав вироблення підходів до прогнозування економічного зростання⁷. Вже тоді було напрацьовано відповідну методику, що дозволяє розрахувати функції зростання продуктивної сили суспільства за

⁶ Лукинов И.И. Воспроизводство и цены. Москва : Экономика, 1977. С. 9–142.

⁷ Голиков В.И., Геец В.М. Методология и опыт экономико-математического прогнозирования основных показателей экономики республики. Киев: ИЭ АН УССР, 1970; Геец В.М. Прогнозирование показателей развития экономики (на примере союзной республики). Киев: Наук. думка, 1975.

рахунок ефективності науково-технічного прогресу, матеріалізованого в живій та уречевленій праці, і на цій основі побудувати трифакторну виробничу функцію аналізу і прогнозування сукупного суспільного продукту (національного доходу). Надалі цей напрям, свого часу підтриманий І.І. Лукіновим, став основою формування колективу і дослідницької програми Інституту економічного прогнозування НАН України⁸.

У другій половині 1980-х років активізація наукових досліджень стала відповіддю на загострення кризових явищ в економіці. Були поставлені під сумнів основні догмати марксистської економічної ідеології та стереотипи радянської практики господарювання. Коли у 1987 р. у журналі "Економічні науки" вийшла стаття В.К. Черняка "Про подолання догматизму в розробці й викладанні політичної економії соціалізму", І.І. Лукін долучився до широкомасштабної дискусії з питань виходу з кризового стану радянської економічної науки. Розпочата на той час економічна реформа повинна була забезпечити перехід від адміністративних до економічних методів управління на всіх рівнях народного господарства. Проте на практиці створити дієву систему економічної мотивації та матеріальної заінтересованості в межах централізовано-розподільчих фінансових відносин не вдалося. «Централізований розподіл матеріальних ресурсів через Держпостач, а фондів оплати праці та інвестиційних фондів через союзний бюджет, – зазначав І.І. Лукін, – призводив до ущемлення національних інтересів, адміністративного і фінансового обмеження зростання зарплати та інших доходів населення, а також вкладень до найбільш прогресивних сфер і структур господарської діяльності соціальної спрямованості»⁹. Таким чином він добре усвідомлював як необхідність ринково-мотиваційних механізмів розвитку економіки, так і доцільність децентралізації управління.

Поряд із фундаментальними дослідженнями актуальних проблем економічного розвитку значну увагу І.І. Лукін приділяв розробленню історико-економічної проблематики. Саме з позицій історизму та діалектичного зв'язку теперішнього з минулим і майбутнім вчений-економіст виявляв глибинну сутність і характер дії позитивних і негативних чинників, що зумовлюють тенденції соціально-економічних зрушень у суспільстві. Під його керівництвом було підготовлено й опубліковано велику працю – "Історія народного господарства Української РСР" у трьох томах, чотирьох книгах (1983–1987) [Головна редколегія: І.І. Лукін (голов. ред.), Т.І. Дерев'янкін, П.О. Хромов та

⁸ Економіка України в дослідженнях і прогнозах: 20 років діяльності Інституту економіки та прогнозування НАН України: монографія / відп. ред. – акад. НАН України В.М. Гєєць; редколегія: В.М. Гєєць (голова), А.А. Гриценко, В.В. Небрат, І.І. Бажал / НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогноз. НАН України". Київ, 2018. С. 400. URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/303.pdf>

⁹ Лукін І.І. Реформи в Україні: потрібні реалістичні підходи. *Вибрані праці*: у 2 кн. / І.І. Лукін. Кн. 1. Київ: ННЦ "Інститут аграрної економіки", 2007. С. 122–138. С. 126.

ін.]. Ця монографія стала єдиним системним дослідженням економічного розвитку України з найдавніших часів до середини 80-х років XX ст.

Глибокі знання І.І. Лукіновим економічної історії та розуміння сутності господарських процесів як на макрорівні, так і на рівні окремих підприємств та господарств, сприяли формуванню новаторських підходів до проблем суспільного відтворення, галузевої та територіально-виробничої структури, управління економічним розвитком. Як зазначалося в передмові до двотомного видання праць вченого, "наукові праці академіка І.І. Лукінова, які створювалися за радянських часів, зрозуміло, не могли не зазнавати впливу панівної ідеології тоталітарної держави. І разом з тим його фундаментальна фахова підготовка зумовила те, що він глибоко розумів справжню сутність економічних явищ, бачив негативні тенденції, що спричиняли гальмування соціально-економічного розвитку СРСР. І саме завдяки цьому в період розбудови незалежної Української держави професійне бачення академіком І.І. Лукіновим суспільно-економічних (і політичних) реалій розкрилося з новою силою"¹⁰.

Розвиток економічної теорії на початку 1990-х років був підпорядкований вирішенню актуальних практичних завдань¹¹. Зокрема, представники академічної науки в короткий термін розробили і надали уряду декілька варіантів концепцій (стратегій) економічного розвитку України. Авторський колектив Інституту економіки АН України під керівництвом І.І. Лукінова (О. Алімов, Ю. Бажал, Л. Безчасний, Д. Богиня, В. Геєць, В. Голюков, М. Герасимчук, В. Кононенко, Б. Пасхавер, С. Пирожков, І. Прокопа, А. Ревенко, В. Точилін та ін.) підготував три наукові доповіді для урядових структур щодо стану та перспектив соціально-економічного розвитку України. З перших років державної незалежності І.І. Лукінов працює над науковим забезпеченням стратегії розвитку національного господарства, розробленням інструментарію стабілізаційної, антиінфляційної, соціально-демографічної, регіональної політики у транзитивній економіці¹². Разом із тим у фокусі його досліджень традиційно залишається агроекономічна наука, адже сільське господарство та селяни в трансформаційній економіці виявилися найбільш вразливими до інституційних перетворень. Вчений-економіст порушує гострі питання державного управління в умовах становлення нових організаційних форм

¹⁰ Пирожков С.І., Дерев'янкін Т.І. І.І. Лукінов – видатний учений-економіст нашого часу. Вибрані праці: у 2 кн. / І.І. Лукінов. Кн. 1. Київ: ННЦ "Ін-т аграрної економіки", 2007. С. 18.

¹¹ Лукінов І. Економічна наука і державна економічна політика: Викл. доп. на Заг. зб. Відділення економіки АН України 22 берез. 1994 р. *Економіка України*. 1994. № 5. С. 3–10.

¹² Лукінов І. І. Економіка України: стратегія розвитку та інтеграція у світову економіку. *Вісник АН України*. 1992. № 10. С. 14–19; Лукінов І. До стратегії економічного розвитку України. *Економіка України*. 1992. № 2. С. 7–16; Лукінов І. Інфляційна політика, її руйнівні наслідки і шляхи їх подолання. *Економіка України*. 1994. № 1. С. 3–18; Лукінов І. Концептуальні основи регіональної економічної політики. *Економіка України*. 1993. № 1. С. 3–8.

господарювання, змін відносин земельної власності та землекористування, соціального захисту селян та розвитку сільських територій, поєднання конкурентно-ринкових та централізовано-планових механізмів для досягнення продовольчої безпеки країни та підтримки села¹³.

Становлення теорії трансформаційної економіки відбувалося в контексті формування національної економічної системи, сутнісними характеристиками якої є, з одного боку, здатність до самовідтворення, а з іншого – заінтегрованість внутрішніх та зовнішніх економічних зв'язків. Для І.І. Лукінова одним із пріоритетних завдань після розпаду Радянського Союзу та міжнародної системи соціалістичної економічної інтеграції було суспільне усвідомлення нового ландшафту геоekonomіки та вироблення моделі міжнародної взаємодії національного господарства. Він наголошував на об'єктивній необхідності збереження інтеграційних зв'язків у межах колишнього союзного народногосподарського комплексу і, разом із тим, обґрунтовував важливість формування багатовекторності у розвитку міжнародного економічного партнерства¹⁴.

Характеризуючи специфічні умови розвитку економічної науки в перші роки незалежності України, І.І. Лукінов зазначав, що "поряд із системним аналізом причин небувалого господарського спаду і стагнації вченим доводиться фундаментально досліджувати глибинні, вкрай суперечливі та складні процеси перехідного періоду ринкових трансформацій. Відбуваються вони в умовах затяжної соціально-економічної, банківсько-кредитної і фінансової, а також законодавчо-правової кризи, дефіциту бюджету і платіжного балансу, деформації організаційно-управлінської системи"¹⁵. Із початком розбудови національної економіки на засадах роздержавлення та створення ринкових інститутів І.І. Лукінов шукав пояснення та шляхів мінімізації економічних і соціальних втрат, до яких призвела системна трансформація економіки. Він одним із перших вказав на те, що недостатньо уваги приділялося фундаментальним проблемам забезпечення інституційної перебудови механізму функціонування економіки, а роль держави у трансформаційній економіці та системи державних фінансів як засобу спрямування й управління трансформаційними процесами була недооцінена. Зокрема

¹³ Лукінов І. І. Ефективно реформувати агропродовольчу сферу. *Економіка АПК*. 1995. № 4. С. 3–14; Лукінов І. Агропромислова політика у макроструктурних пріоритетах. *Економіка України*. 1996. № 10. С. 4–18; № 12. С. 4–20; Лукінов І. Реформи: симбіоз ринкових і державних важелів (Нова парадигма суспільствознавства і процеси трансформації економіки). *Віче*. 1996. № 6. С.30–40.

¹⁴ Лукінов І. Проблеми економічної безпеки країн СНД. *Україна в світовому економічному просторі*: матер. Другого конгр. Міжнар. укр. економічної асоціації. Київ, 1996. С. 44–50; Лукінов І. Східний і західний вектори політики загальносвітової трансформації: Вискл. доп. на IV Міжнар. Кондратьєв. конф. (Москва, 15 трав. 2001 р.). *Економіка України*. 2001. № 7. С. 4–7.

¹⁵ Лукінов І.І. Экономическая мысль и политика в кризисных ситуациях. Вибрані праці: у 2 кн. / І.І. Лукінов. Кн. 1. Київ: ННЦ ІАЕ, 2007. С. 631.

І.І. Лукінов писав, що під виглядом ринкових реформ в Україні відбувається руйнування функціонуючої господарської системи, але не створюється нічого нового, більш конкурентоспроможного; держава самоусунулася від регулювання економічного життя, позбавила себе важелів впливу навіть державними підприємствами¹⁶. Разом із тим уся вітчизняна історія зародження і формування ринкових відносин свідчить про активну роль держави в їх розвитку, тому модель переходу до ринкової економіки в незалежній Україні також повинна передбачати державне регулювання.

Головною причиною глибокого трансформаційного спаду економіки впродовж 1992–1995 рр. ряд вчених вважали саме вибір стратегії і тактики реформ, які не відповідали історично сформованим українським умовам, національному менталітету, економічним традиціям. Наслідками стали розлад кредитно-грошової системи, відсутність дієвих фінансових механізмів управління економікою, втрата реформаційного потенціалу держави. Помилковість обраної стратегії системних перетворень було визнано у 1996 р., коли в Україні була проголошена корекція курсу реформ на створення державно регульованої, соціально орієнтованої ринкової економіки. Роки економічного спаду і втрат показали, що використання монетаристських методів неспроможне забезпечити вихід української економіки з кризи і реальне відродження. Відбулося критичне переосмислення положень "Вашингтонського консенсусу" та відмова від ідеології так званого "ринкового радикалізму", що ґрунтувалася на вірі у всесильність ринкових механізмів саморегуляції економіки та надможливості капіталізму вільної конкуренції.

У своїй фундаментальній праці "Економічні трансформації" (1997) І.І. Лукінов зазначав: "Поняття "ринкової економіки" надто розпливчате і незрозуміле. Зараз ринкової економіки взагалі не існує, бо вона пройшла величезний шлях свого історичного розвитку, структурного і якісного вдосконалення – від зародження первісних форм до сучасних високорозвинених і досконалих систем з різними моделями їх формування та функціонування"¹⁷. На думку вченого, істотну допомогу у вирішенні завдань створення ефективно діючої моделі господарювання може надати не тільки і не стільки механічно запозичений досвід розвинених зарубіжних країн, скільки звернення до джерел вітчизняної історико-економічної науки, узагальнення власного досвіду й точний системний аналіз вихідних позицій¹⁸. Для подолання економічної катастрофи та її згубних наслідків І.І. Лукінов закликав позбутися економічного романтизму та авантюризму, проводити економічні реформи в системі науково обґрунтованого макро- та мікроекономічного управління і регулювання процесів формування та розвитку сучасного ринкового господарства й інфраструктури, здійснювати

¹⁶ Лукінов І.І. Методи та засоби державного регулювання економіки перехідного періоду. *Економіка України*. 1999. № 5. С. 8–11.

¹⁷ Лукінов І.І. Економічні трансформації наприкінці XX ст. Київ, 1997. С. 10.

¹⁸ Там само. С. 22.

структурну перебудову на базі переважно власних нагромаджень, інвестицій та інновацій.

Захоплення ліберально-ринковими підходами до трактування місця та ролі держави у трансформаційній економіці України проявилось у відмові від системи державного фінансування виробництва, руйнуванні механізмів інвестиційного забезпечення економіки. Водночас у працях І.І. Лукінова було визначено необхідність формування системи державного регулювання ринкових відносин. Вчений звертається до проблематики ціноутворення в умовах макроекономічної нестабільності та несформованого ринкового господарського середовища¹⁹. Механізми суспільного відтворення та державного регулювання економічного розвитку повинні забезпечувати стійкість, безпеку та соціальний добробут. На межі XX–XXI ст. тенденції розвитку світового господарства та виклики, що постали перед економікою України, спонукають до наукового розроблення питань становлення інноваційно-інвестиційної моделі національного господарства в контексті підвищення його міжнародної конкурентоспроможності. У цей період І.І. Лукінов обґрунтовує пріоритети політики держави в технологічних перетвореннях, першочергові заходи щодо підвищення ефективності наукових досліджень, механізми стимулювання інвестиційної активності як основи економічної модернізації та зростання. Підсумком багаторічних досліджень у галузі економічної транзитології стали фундаментальні праці І.І. Лукінова: "Економічні трансформації (наприкінці XX ст.)" (Київ, 1997) [удостоєна в 1998 р. премії імені М.В. Птухи НАН України]; "Эволюция экономических систем" (Москва, 2002). Вчений виступав також співавтором низки підручників з політичної економії та економіки сільського господарства, прагнучи передати знання молоді та формувати нову генерацію вчених-економістів.

Як відзначав Президент НАН України Б.Є. Патон, який високо цінував академіка Лукінова як вченого і організатора науки, "теоретик за характером наукових досліджень і типом мислення, він постійно дбав про розвиток прикладних досліджень. Завдяки йому на істотно вищий рівень розвитку була виведена аграрно-економічна наука. Особистим і загальнонауковим обов'язком він вважав своєчасне й об'єктивне інформування державних структур про реальний стан справ у соціально-економічному розвитку країни, регіонів і галузей. Винятковою вимогливістю він відзначався при обґрунтуванні пропозицій, які подавалися органам державного управління науковими колективами чи окремими дослідниками"²⁰. Громадянська відповідальність вченого виявлялася в ґрунтовності та новаторстві власних наукових розробок, системному підході у передбаченні суспільних змін та визначенні пріоритетних напрямів академічних досліджень, забезпеченні

¹⁹ Лукінов І. Проблеми ціноутворення і стабілізації грошового обігу. *Економіка України*. 1992. № 6. С. 3–14; Лукінов І. І. Цінова політика держави у ринковій реформі. *Вісник НАН України*. 1994. № 4. С. 16–25.

²⁰ Патон Б.Є. Символ служіння і відданості науці. Вибрані праці: у 2 кн. / І.І. Лукінов. Кн. 1. Київ: ННЦ "Інститут аграрної економіки", 2007. С. 7–8.

впровадження наукових результатів у практику господарювання та управління економікою.

Сьогодні, коли українське суспільство, економіка та держава зіштовхнулися з небувалими викликами і загрозами самому факту свого існування, ми звертаємося до нашої спадщини, наукових авторитетів, їхніх ідей і засторог щодо майбутнього України. Адже перемога над ворогом, відбудова економіки, відновлення національного соціогуманітарного простору вимагають не лише соціальної згуртованості та напруженої спільної праці, а й теоретичної візії майбутньої моделі розвитку національного господарства, стратегічного бачення шляхів його досягнення, наукового забезпечення державної політики економічної реструктуризації та міжнародної інтеграції. Одним із ключових завдань є формування ефективної системи управління, узгодження держави і ринку як головних метаінститутів господарської системи, координація механізмів залучення та використання внутрішніх і зовнішніх ресурсів відбудови, інституційна модернізація суспільного відтворення. З огляду на це теоретична спадщина І.І. Лукінова залишається важливою складовою науково-практичного арсеналу економічної політики, що може і має бути використаний для забезпечення нашої перемоги і побудови успішної України.

Надійшла до редакції 15.09.2022 р.

Підписано до друку 30.09.2022 р.

Viktoriia Nebrat²¹

A LEADER OF ECONOMIC RESEARCH AT THE TURN OF THE ERA (to the 95th anniversary of I.I.Lukinov)

The jubilee article presents Academician I. Lukinov's creative and organizational contribution to the development of Ukrainian economic science. The author outlines the areas of the scholar's research in the Soviet period. The significance of I. Lukinov's innovative ideas for overcoming negative trends in the functioning of the planned centralized economy is substantiated. The scientist's scientific position is revealed as regards the justification of the strategy of market transformations and socio-economic development of Ukraine in the era of state independence.

Keywords: *I. Lukinov, history of economic science, NAS of Ukraine, economic reforms, strategy of social transformations*

---

²¹ **Nebrat, Viktoriia Vasylivna** – Doctor of Economics, Head of the Department of Economic History, SO "Institute for Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine" (26 P. Myrnoho St., Kyiv, 01011, Ukraine), ORCID: 0000-0002-5419-3181, e-mail: Nebrat@nas.gov.ua